

การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว
อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
Administrative Propagation of Buddhism of Sangha Nong Kaeo
Sub-district Hang Dong District, Chiang Mai Province

พระอัครพล สุจินฺนธมฺโม^{*1}, สัจชัย ทิพย์โอสถ² และไชยวัฒน์ ชัยวุฑฒิกุล³
Akkharaphon Sujinnadhamo^{*1}, Sanchai Thiposot² and Chaiwat chayawutthikul³

^{*1}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา, ²มหาวิทยาลัยรามคำแหง

^{*1}Mahamakut Buddhist University : Lanna Campus, ²Ramkhamhaeng University

*ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: sunchait65@gmail.com

Received: January, 29 2023

Revised: February, 21 2023

Accepted: February, 23 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในเขตตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ทั้งหมดเขตตำบลหนองแก้ว จำนวน 16 รูป ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง 10 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสรุปทุกด้านโดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน รองลงมาได้แก่ งานพระธรรมทูตนักเทศน์ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) งานอบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการ การส่งเสริมหน่วยสังเคราะห์พุทธมามกาจารย์ เยาวชน และการเผยแผ่ทางสื่อสารมวลชน และ 2) ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมการเผยแผ่ของพระธรรมทูตทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลโดยใช้หลักความพอประมาณเพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒากลุ่มโรงเรียนและสังคมโดยรวม ควรมีส่วนร่วมในการบริหารกิจกรรมอบรมจริยธรรมให้กับนักเรียน ข้าราชการ ควรจัดบุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนตามภาระงาน และหน้าที่ ส่งเสริมการฝึกอบรมสั่งสอนและบริหารงานทั่วไปแก่หน่วยงานต่าง ๆ ส่งเสริมพุทธมามกาจารย์ ควรส่งเสริมการเผยแผ่ธรรมะทางสื่อสารมวลชนทั้งในและต่างประเทศ

คำสำคัญ: การบริหาร, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, คณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง

ABSTRACT

The objectives of this research article are 1) To study the state of Buddhism propagation administration of the Sangha of Nong Kaeo Subdistrict. and 2) To study the guidelines for the development of Buddhism propagation of the Sangha of Nong Kaeo Subdistrict. The research model was a quantitative study of the population, namely, the researcher selected to study the monks working to propagate Buddhism in Nong Kaew Sub-district, Hang Dong District, Chiang Mai Province. The sample group consisted of 16 monks in the Nong Kaeo sub-district. The researcher used simple random sampling to obtain 10 samples. The research tool was a questionnaire which can be summarized as follows.

The results of the research were as follows: 1) The overall management of Buddhism propagation in all aspects had a high level of opinions, for example, the summer novice ordination; followed by the Preacher mission work Sub-district People's Training Unit, Ethics training for students, civil servants, promotion of Buddhist welfare units for minors, youth, and propagation through mass media. 2) The missionary activities of missionaries should be promoted both domestically and internationally. at home and abroad, should participate in the activities of the District People's Training Unit using the principle of moderation for self-development, develop the school group and society as a whole, should participate in the administration of ethical training activities for students, civil servants should Organize personnel to participate in the summer novice ordination activities according to their workload and duties, promote training and general administration for various agencies, promote Buddhama, propagation of Dharma should be promoted through mass media both domestically and internationally.

Keywords: Administrative, Propagation of Buddhism, Sangha Nong Kaeo Sub-district Hang Dong District

---

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีต พระพุทธเจ้าได้ดำเนินการเผยแผ่เอง ต่อมาจำนวน พระภิกษุสงฆ์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ พระพุทธเจ้าได้แต่งตั้งบุคคลากรเพื่อบริหารศาสนกิจตามสายสำคัญ ๆ ตั้ง ตั้งแต่พระอัครสาวกผู้เลิศเฉพาะทาง ตลอดถึงพระอุปัชฌาย์ อาจารย์ เป็นผู้ทำหน้าที่ในการปกครอง คณะสงฆ์ในพื้นที่นั้น ๆ ภายหลังจากต่อมาเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ไปยังประเทศต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง การปกครองคณะสงฆ์ในแต่ละประเทศ ที่รับพระพุทธศาสนาไปประดิษฐาน

อยู่นั้นจึงขึ้นอยู่กับหลัก 3 ประการ ที่เข้ามาเสริมความสำคัญ คือ พระธรรมวินัย จารีต และกฎหมายบ้านเมืองของประเทศนั้น ๆ (ข้าหลวง วุฒิจันทร์, 2525) ในระยะแรกพระสงฆ์ยังไม่มี ความประพฤติที่เสื่อมเสียเกิดขึ้นมากนัก ต่อมาเมื่อมีผู้ที่เข้ามาอุปสมบทใน พระพุทธศาสนา มากขึ้น เจตนาในการบวช ตลอดถึงพื้นเพ อธิษาศัยก็ต่างกัน จึงเกิดความไม่เรียบร้อย ขึ้นจำเป็นต้องมีการปกครองสงฆ์ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2514) การปกครองคณะสงฆ์ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการพัฒนาการอย่าง ต่อเนื่องให้มีความสอดคล้องกับ การเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจตั้งแต่ในอดีตกาลจนถึงสมัย ปัจจุบันนี้ สภาพการปกครอง คณะสงฆ์ในปัจจุบันนี้มีความเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยส่วนหนึ่ง อีกส่วน เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์รวมถึงกฎหมายของบ้านเมืองที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบุคคลตามกฎหมาย รัฐธรรมนูญเป็นต้นนอกจากนั้น พระธรรมวินัยนั้น เป็นมาตรฐาน เป็นกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการ ปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบันนี้ และเป็นมาตรฐานที่สำคัญเพื่อส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม รวมไปถึงกฎระเบียบของสังคม เพื่อความเป็นอยู่ที่ดี สงบสุข ส่งเสริมความประพฤติ ดีปฏิบัติชอบ ของประชาชนเป็นต้น (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2550)

การบริหารจัดการคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้มีอำนาจรัฐ และจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมี อธิกรณ์เกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 (สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม, 2553) เป็นกฎหมายจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ การบริหารคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็น หัวใจหลักในงานบริหาร จัดการกิจการของคณะสงฆ์ เช่น การปกครองการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ เป็นต้น ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบของมหาเถร สมาคม เป็นต้น (กองแผนงาน, 2552) ซึ่งต่างจากอดีตที่พระสงฆ์ ทำหน้าที่ให้บริการแก่ประชาชนด้านศาสน พิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธพิธีการบริหารต่าง ๆ เช่น งานมงคลและงานอวมงคลเป็นต้นปฏิบัติตาม หลักพระธรรมวินัย กฎหมายของบ้านเมือง และจารีต ประเพณีเป็นต้น (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระ ยาวชิรญาณวโรรส, 2550)

การเผยแผ่เป็นหนึ่งในภาระงาน 6 ด้านของพระสังฆาธิการ การเผยแผ่มีความสำคัญอย่างยิ่ง จะเห็น ได้จากความสำคัญของภาระงานของพระสังฆาธิการที่ระบุว่า ผู้บริหารปกครองวัดก็คือเจ้า อาวาส เป็นพระ สังฆาธิการอันดับที่ 9 เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ ทั้งนี้ ภารกิจที่เจ้าอาวาส จะต้องให้ความสนใจเอาใจใส่เป็นพิเศษ คือ การบริหารศาสนบุคคล โดยเริ่มงาน ปกครองพระภิกษุสามเณร ในวัดให้เป็นพื้นฐานในเบื้องต้น ดังนั้นคณะสงฆ์จะต้องสร้างระบบกล่อม เกลาที่ดี ได้แก่ระบบกล่อมเกลา ที่ไม่เป็นทางการก็คือ การดูแลเอาใจใส่ที่อุปชฌาย์อาจารย์พึงมีต่อ ศิษย์ การกำกับดูแลรักษาเรียกว่าการ ปกครองจะต้องมีผู้ปกครองที่ดี ตามหลักการเหตุผลต่าง ๆ ด้วย การศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไป เช่น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค ของการปกครองว่า ควรจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไรควรจะทำอย่างไร ควรจะตั้งอยู่ในด้านบวกหรือด้านลบเป็นต้น วัดได้ กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยจนมีฐานะเป็น ศูนย์กลางของชุมชน พระสงฆ์ที่มีข้อวัตรปฏิบัติอยู่ ระเบียบปกครองที่ดีในสังคมที่ติงาม และมีความสามารถ

ในการอบรมประชาชนให้มีหลักธรรมทาง พุทธศาสนาในการดำรงชีวิตนับว่ามีความสำคัญมาก (พระไพศาล วิสาโล, 2552)

ในสถานการณ์ปัจจุบันสังคมเราต้องการนักบริหารที่มีความรู้ ความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นอย่างมาก ปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตสำนึกมุ่งมั่นในการเสริมสร้างคุณงามความดี มีความรับผิดชอบที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเจตนารมณ์วัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น ๆ อีกทั้งรวมไปถึงทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีในองค์กร

การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการตำบลหนองแก้ว จะมีส่วนสำคัญในการจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้คณะสงฆ์ได้เข้าถึงข้อมูลที่จะช่วยสนับสนุนให้การจัดการเผยแผ่เป็นไปได้อย่างดีเยี่ยม ๆ ขึ้น ทั้งด้านการสืบค้นถึงสภาพการจัดการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันที่เกี่ยวกับแนวทางการเผยแผ่ การจัดการ กลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ให้ทั่วถึง การกำหนดคุณค่า หลักธรรมที่ควรแก่การเผยแผ่ให้กับหน่วยงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับต่าง ๆ การวิเคราะห์ผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่เพื่อส่งไปปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนรูปแบบแนวทางที่จะเป็นขบวนการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พร้อมทั้งนำมาพัฒนารูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์เพื่อนำเสนอให้กับคณะสงฆ์ซึ่งได้แก่ พระสังฆาธิการหรือผู้ที่ได้รับมอบให้ดำเนินการจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้มีแหล่งข้อมูลในการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารกิจการด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว ว่าได้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และระเบียบ ข้อบังคับ กฎมหาเถรสมาคมอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผน และพัฒนาการบริหารการเผยแผ่คณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป ทั้งยังเป็นกรณีศึกษาเพื่อนำไปวางแผนพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตำบลหนองแก้วสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดของแก้ว ชิตตะชบ (2553: 18) มาปรับเป็นกรอบแนวคิดการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 6 ด้าน ได้แก่

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) ผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลทางแบบสอบถาม (Questionnaire)

สถานที่ดำเนินงานวิจัย การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บข้อมูลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1) ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่แก่ประชาชนผู้ฟังธรรมในที่ต่าง ๆ ภายในวัดในเขตตำบลหนองแก้ว ทั้งหมด 6 วัด โดยผู้วิจัยเจาะจงศึกษาพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในเขตตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ทั้งหมดเขตตำบลหนองแก้ว จำนวน 16 รูป ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง 10 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำแนวคิดทฤษฎีมาสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามดังนี้

เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ (Survey Research) ผู้วิจัยจะใช้เก็บข้อมูล แบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร

และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยให้ครอบคลุม เนื้อหาครอบคลุมความคิดของการวิจัย 2) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ คณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ 3) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเสนอ อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามในเบื้องต้น 4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และภาษาที่ใช้ โดยหาค่าความสอดคล้องดัชนีระหว่างข้อความคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence Index = IOC) สำหรับพิจารณาเนื้อหาและภาษาของข้อความแต่ละข้อว่า เหมาะสม หรือไม่ และเหมาะสม ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ถือว่าข้อความนั้นมีความเหมาะสม 5) นำความคิดเห็นของมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม แล้วนำไป ทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างทดสอบในการวิจัย จำนวน 10 รูป เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา หรือวิธีของ Cronbach (Cronbach, Lee J, Essentials of psychological testing, 4 th ed., (New York: Harper & Row, 1971: 123) ซึ่งมีค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.90 และ 6) ปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ก่อนนำไปแจกแบบสอบถาม กับกลุ่มตัวอย่าง โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของคณะ สงฆ์ ตำบลหนองแก้ว โดยมีเกณฑ์การประเมินค่าคะแนน (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มาก ที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่ พระพุทธศาสนา กำหนดเป็นช่วงของคะแนน ดังต่อไปนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพฯ: เทพเนรมิต, 2541: 75) แปลความหมายของค่าเฉลี่ย โดยยึดเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.50 - 5.00	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 - 4.49	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 - 3.49	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 - 2.49	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.49	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม (Questionnaire)

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง จำนวนพรรษา ประสบการณ์เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ ตำบลหนองแก้ว ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) งานพระธรรมทูต/นักเทศน์ 2) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) 3) งานอบรมจริยธรรมนักเรียนข้าราชการ 4) การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน 5) การส่งเสริมหน่วยสังเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์/เยาวชน และ 6) การเผยแผ่ทางสื่อสารมวลชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ 1) รวบรวมเอกสารผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัยและเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ 2) ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามและขออนุญาตและเก็บรวบรวมข้อมูลจากวัดในเขตตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ทั้งหมด 6 วัด หลังจากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และ 3) ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย คือ พระภิกษุสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในเขตตำบลหนองแก้ว จำนวน 10 รูป ซึ่งในการแจกแบบสอบถามผู้ศึกษาได้ นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้อง ในการตอบ แบบสอบถามแล้วนำมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อ ของแต่ละคนลงในแบบลงรหัส (Coding Form) 2) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และ 3) การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. ระดับความคิดเห็นสภาพการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ กรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ สรุปทุกด้านโดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน รองลงมาได้แก่ งานพระธรรมทูต/นักเทศน์ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) งานอบรมจริยธรรมนักเรียน/ข้าราชการ การส่งเสริมหน่วยสังเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์/เยาวชน และการเผยแผ่ทางสื่อสารมวลชน ดังตารางที่แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) การบริหาร การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ภาพรวม 6 ด้านดังต่อไปนี้ ตามลำดับสามารถสรุปในแต่ละด้าน ดังนี้

1.1 ด้านงานพระธรรมทูต/นักเทศน์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ มีการส่งเสริมนำฝึกสมาธิ นำเป็นพุทธมามกะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก รองลงมา ได้แก่ มีการส่งเสริมการเทศน์ของพระธรรมทูต/นักเทศน์มี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ มีการ

ส่งเสริมกิจกรรมการเผยแพร่ของพระธรรมทูตทั้งในประเทศและต่างประเทศมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง

1.2 ด้านหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) พระภิกษุสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีการส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 รายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีบทบาทและเป็นแกนนำในการส่งเสริมกิจกรรมของวัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 อยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ส่งเสริมกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล/หมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง

1.3 ด้านงานอบรมจริยธรรมนักเรียน/ข้าราชการ พระภิกษุสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับพอปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ส่งเสริมกิจกรรมอบรมจริยธรรมนักเรียน/ข้าราชการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 อยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ มีการจัดโครงการอบรมจริยธรรมนักเรียน/ข้าราชการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง และที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ส่วนร่วมในการบริหารกิจกรรมอบรมจริยธรรมนักเรียนข้าราชการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง

1.4 ด้านการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน พระภิกษุสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีการส่งเสริมการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 อยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ มีการส่งเสริมการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 อยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ มีการจัดบุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนตามภาระงาน และหน้าที่ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.55 อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง

1.5 ด้านการส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์/เยาวชน พระภิกษุสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ จัดงบประมาณสนับสนุนหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์/เยาวชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 อยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ มีการอบรมด้านความรู้ ความประพฤติและจิตใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง และที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ มีการฝึกอบรมสั่งสอนและบริหารงานทั่วไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง

1.6 ด้านการเผยแพร่ทางสื่อสารมวลชน พระภิกษุสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับพอปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับพอใช้ โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีการส่งเสริมการเผยแพร่ทางวิทยุ โทรทัศน์ วารสาร นิตยสารเผยแพร่ธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง รองลงมาได้แก่ มีการจัดงบประมาณสนับสนุนการเผยแพร่ทางสื่อสารมวลชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง และที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ส่งเสริมการเผยแพร่ทางสื่อสารมวลชนทั้งใน และต่างประเทศ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว พระสังฆาธิการควรมีการส่งเสริมกิจกรรมการเผยแผ่ของพระธรรมทูตทั้งในประเทศ และต่างประเทศ พระสังฆาธิการควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ประชาชนใช้หลักความพอประมาณเพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนากลุ่ม/โรงเรียน/และสังคมโดยรวม พระสังฆาธิการควรมีส่วนร่วมในการบริหารกิจกรรมอบรมจริยธรรมนักเรียน/ข้าราชการ ควรจัดบุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมบรรพชา สามเณรภาคฤดูร้อนตามภาระงาน และหน้าที่ ส่งเสริมการฝึกอบรมสั่งสอนและบริหารงานทั่วไปแก่หน่วยส่งเสริมพุทธมามกะ พระสังฆาธิการควรมีการส่งเสริมการเผยแผ่ทางสื่อสารมวลชนทั้งในและต่างประเทศ

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว อำเภอหาดง จังหวัดเชียงใหม่” สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว อำเภอหาดง จังหวัดเชียงใหม่ สรุปทุกด้านโดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน รองลงมาได้แก่ งานพระธรรมทูต/นักเทศน์ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) งานอบรมจริยธรรมนักเรียน/ข้าราชการ การส่งเสริมหน่วยส่งเสริมพุทธมามกะผู้เยาว์/เยาวชน และการเผยแผ่ทางสื่อสารมวลชน ตามลำดับสามารถสรุปในแต่ละด้าน ดังนี้

1.1 ด้านงานพระธรรมทูต/นักเทศน์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ มีการส่งเสริมนำฝึกสมาธิ นำเป็นพุทธมามกะ อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก รองลงมา ได้แก่ มีการส่งเสริมการเทศน์ของพระธรรมทูต/นักเทศน์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ มีการส่งเสริมกิจกรรมการเผยแผ่ของพระธรรมทูตทั้งในประเทศ และต่างประเทศอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระยุธนา รมณียมโม (2547:115) ได้ให้ความหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้ หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแพร่หลายออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสในพระรัตนตรัย น้อม นำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดการศึกษาและการพัฒนาตนเองไป ในทางที่ถูกต้องและเหมาะสมเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัททุกฝ่ายที่จะต้องดำเนินการร่วมกันให้งาน สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ที่มีหน้าที่ในการศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่ง สอนจะต้องตระหนักในภาระหน้าที่เหล่านี้้อย่างแท้จริง

1.2 ด้านหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) พระภิกษุสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีการส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้าน รายชื่ออยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีบทบาทและเป็นแกนนำในการส่งเสริมกิจกรรมของวัด อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ส่งเสริมกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล/หมู่บ้าน อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปริชาธรรมวิจิตร

(จิตรกร อภิวัธ, 2558: 1-2) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดสมุทรปราการ” พบว่า ควรเพิ่มการจัดอบรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่พระภิกษุสามเณร ภายในวัดให้มากกว่านี้ เพื่อให้พระภิกษุและสามเณรสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชนได้ ถูกต้อง ตรงตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ควรจัดหาบุคลากรด้านการเผยแผ่เพิ่มเติม

1.3 ด้านงานอบรมจริยธรรมนักเรียน/ข้าราชการ พระภิกษุสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับพอ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ส่งเสริมกิจกรรมอบรมจริยธรรม นักเรียน/ข้าราชการ อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก รองลงมา ได้แก่ มีการจัดโครงการอบรมจริยธรรมนักเรียน/ ข้าราชการ อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง และที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ส่วนร่วมในการบริหารกิจกรรม อบรมจริยธรรมนักเรียนข้าราชการ อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุทธิ กิจโกศล (สมภพ สุวโจ, 2558: ก-ข) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัด นนทบุรี” พบว่า พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ วิเคราะห์การเผยแผ่ตามหลักการ สื่อสาร โดยคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่การเผยแผ่ควรจะศึกษาความเป็นมาและพุทธวิธีการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาอย่างรอบคอบ พระพุทธเจ้าทรงกำหนดภูมิความรู้ของบุคคล เห็นว่าบุคคลใดมีระดับ สติปัญญาน้อย พระองค์ก็สอนแบบง่าย ๆ ถ้าผู้ใดมีสติปัญญาแก่กล้าแล้วก็สอนแบบเชิงลึก พุทธวิธีการสอน 4 คือ สันตัสสนา (แจ่มแจ้งป สมาทปนา (จงใจ) สมุตเตชชา (แก้แล้วกล้า) และสัมปหังสนา (ร่าเริง) ซึ่งหลัก ดังกล่าวนำมาประยุกต์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักการสื่อสารด้านผู้ส่งสาร ด้านสาร ด้านช่องทาง และด้านผู้รับสาร ก็จะก่อให้เกิดผลดีแก่คณะบุคคลผู้รับผิดชอบการเผยแผ่ สนับสนุนให้เกิด การบริหารการเผยแผ่ และดำเนินการให้เป็นไปตามรูปแบบอย่างเหมาะสมและมีความชัดเจนตาม วัตถุประสงค์

1.4 ด้านการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน พระภิกษุสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีการส่งเสริมการบรรพชาสามเณร ภาคฤดูร้อน อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก รองลงมาได้แก่ มีการส่งเสริมการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนอย่าง ต่อเนื่อง อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ มีการจัดบุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมบรรพชา สามเณรภาคฤดูร้อนตามภาระงานและหน้าที่ อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูศรีสิทธิการ (สมใจ ธมมเวที, 2558: ก-ข) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” พบว่า การจัดองค์การ พระสังฆาธิการ ปฏิบัติตามโครงสร้างแบบบูรณาการ ส่งเสริมวัดให้เป็นสำนักเรียน สำนักปฏิบัติธรรม เป็นศูนย์กลาง การอำนวยความสะดวกแก่สังคม เป็นแหล่งข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณร ตั้งอยู่ในศีลอาจารย์วัตร

1.5 ด้านการส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์/เยาวชน พระภิกษุสงฆ์มีความ คิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ จัดงบประมาณสนับสนุนหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์/เยาวชน อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก รองลงมา

ได้แก่ มีการอบรมด้านความรู้ ความประพฤติและจิตใจ อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง และที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ มีการฝึกอบรมสั่งสอนและบริหารงานทั่วไป อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทร, 2551: 41) ได้กล่าวถึงการเผยแผ่ คือการสื่อสารเพื่อการพัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจให้มีความเคารพเลื่อมใส ยำเกรงในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามสมควรแก่การปฏิบัติ นั้น เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก เป็นศาสนาแห่งสันติภาพของโลก

1.6 ด้านการเผยแผ่ทางสื่อสารมวลชน พระภิกษุสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับพอปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับพอใช้ โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีการส่งเสริมการเผยแผ่ทางวิทยุ โทรทัศน์ วารสาร นิตยสารเผยแผ่ธรรม อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง รองลงมาได้แก่ มีการจัดงบประมาณสนับสนุนการเผยแผ่ทางสื่อสารมวลชน อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ส่งเสริมการเผยแผ่ทางสื่อสารมวลชนทั้งใน และต่างประเทศอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง **ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินโณ, 2557: 113-120) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ ภาค 2” พบว่า “ความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ที่เคยเรียบง่ายได้เปลี่ยนไป เครื่องอำนวยความสะดวกที่เป็นผลผลิตทางเทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์สมัยใหม่มากขึ้น เช่น ไฟฟ้า วิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์ รถยนต์ เครื่องปรับอากาศ เป็นต้น ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ พระสงฆ์ต้องปรับตัวเข้ากับสภาพของสังคมมากขึ้น ทำให้ประชาชนที่ไม่เข้าใจถึงความจำเป็นของพระสงฆ์ที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้ พลอยเสื่อมศรัทธาไป**

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว พระสังฆาธิการควรมีการส่งเสริมกิจกรรมการเผยแผ่ของพระธรรมทูตทั้งในประเทศ และต่างประเทศ พระสังฆาธิการควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ประชาชนใช้หลักความพอประมาณเพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนากลุ่ม/โรงเรียน/และสังคมโดยรวม พระสังฆาธิการควรมีส่วนร่วมในการบริหารกิจกรรมอบรมจริยธรรมนักเรียน/ข้าราชการ ควรจัดบุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนตามภาระงาน และหน้าที่ ส่งเสริมการฝึกอบรมสั่งสอนและบริหารงานทั่วไปแก่หน่วยส่งเสริมพุทธมามกะ พระสังฆาธิการควรส่งเสริมการเผยแผ่ทางสื่อสารมวลชนทั้งในและต่างประเทศ **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต, 2548: 35) กล่าวว่า การเผยแผ่ หมายถึง “ขยายออกไป, การทำให้ขยายออกไป, หมายถึง สิ่งที่ยิ่งใหญ่อยู่แล้วทำให้ขยายออกไป เช่น การแผ่กฤษฎาดาภินิหารของพระเจ้าจักรพรรดิ เช่น พระเจ้าอโศกมหาราชทรงแผ่กฤษฎาดาภินิหารด้วยการส่งพระมหินทะไปยังประเทศศรีลังกา”**

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ธรรมที่ขับเคลื่อนให้พลังกายและใจเดินไปได้ท่ามกลางกระแสโลกที่เปลี่ยน คือ พละ 5 ประการ พละ 5 (ธรรมอันเป็นกำลัง- Power)

ธรรม 5 อย่างนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อินทรี 5 (ธรรมที่เป็นใหญ่ในกิจของตน- controlling faculty) เรียกว่า อินทรี เพราะว่าเป็นใหญ่ในการกระทำหน้าที่แต่ละอย่าง ๆ ของตน คือเป็นเจ้านายในการให้เกิดพลังใจมีศรัทธา ไม่มีความเกียจคร้าน ไม่มีความประมาท ไม่มีความฟุ้งซ่าน และไม่มีความหลงที่เรียกว่า พละ หมายความว่า เป็นพลังทำให้เกิดความมั่นคง ซึ่งความไว้ศรัทธา เป็นต้น แต่ละอย่างจะเข้าครอบงำไม่ได้

สรุป

หลักพุทธธรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้ตามหลักพุทธลีลาการสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงปฏิบัติมา การปรับใช้สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญ คือการสอนด้วยอนุสาสนีปาฏิหาริย์ส่งเสริมให้เกิดแรงบันดาลใจประกอบด้วย 1) สันทัสนา คำสอนทำให้เกิดความเข้าใจชัดเจน 2) สมาทปนา คำสอนทำให้เกิดความตั้งใจสมาทานปฏิบัติตาม 3) สมุตเตชนา คำสอนทำให้เกิดความองอาจกล้าหาญ 4) สัมปหังสนา คำสอนทำให้จิตใจเกิดความร่าเริงแจ่มใส ในการเผยแผ่ต้องมี การวางแผน การจัดองค์การการบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม สำคัญที่การสื่อสารต้องสื่อสารให้ชัดกับผู้รับสาร ช่องทาง และผู้รับสาร และองค์การพระสังฆาธิต้องช่วยกันส่งเสริมวัดให้เป็นสำนักเรียน สำนักปฏิบัติธรรม เป็นศูนย์กลางการอำนวยความสะดวกสังคม เป็นแหล่งข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณรเรียนหนังสือ การเรียนสำคัญต่อการพัฒนาวัดและตั้งอยู่ในศิลาจารวัตร

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษากระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
2. ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
3. ควรมีการศึกษาองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กองแผนงาน. (2552). **คู่มือพระสังฆาธิการ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- แก้ว ชิตตะขบ. (2553). **ประวัติความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ: สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. (2525). **การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงของชาติ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระครูปริชาธธรรมวิจิตร (จิตรกร อภิวิโร). (2558). **การบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการจังหวัด สมุทรปราการ**. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุทธิกิจโกศล (สมภพ สุวโจ). (2558). **รูปแบบการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี**. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูศรีสิทธิการ (สมใจ ธรรมเวที). (2558). **รูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะ สงฆ์จังหวัดนนทบุรี**. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินโณ). (2557). **รูปแบบการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ ภาค 2**. พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน). (2526). **วัดจะช่วยชาวบ้านได้อย่างไรการแสวงหาเส้นทาง การพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย**. กรุงเทพฯ. (เอกสารอัดสำเนา).
- พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี). (2546). **ธรรมปริทัศน์“46”**. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (2513). **พุทธวิธีการสอน**. คำบรรยายสรุป ณ วิทยาลัยครูธนบุรี 1 ตุลาคม 2513 ครั้งดำรงตำแหน่งคณบดีพระศรีวิสุทธิโมลี. (อัสสัมชัญ).

พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), (2549). **พิธีมอบประกาศนียบัตรหลักสูตรประกาศนียบัตร การบริหารกิจการคณะสงฆ์**. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระยูทธนา รณนิยธมโม (แก้วกันหา) (2547). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์การจัดองค์กรคณะสงฆ์ในสมัย พุทธกาล**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทร). (2551). **คม ชัด ลึก เล่ม 2**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสียงเชียงใหม่.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต). (2548). **การเผยแผ่เชิงรุก**. กรุงเทพฯ: สานลดา.

พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล (2552). **ขบวนการพุทธใหม่ในประเทศไทย**. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระไพศาล วิสาโล. (2552). **พระพุทธศาสนาไทยในอนาคต**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์.

พิทยา บวรวัฒนา. (2545). **การบริหารเชิงบูรณาการ**. นนทบุรี: สำนักงานข้าราชการพลเรือน.

ราชบัณฑิตสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.

สมคิด บางโม. (2545). **การบริหาร**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2514). **ประชุมพระนิพนธ์เกี่ยวกับตำนาน ทางพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2550). **พระธรรมเทศนาทั่วไป**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2550). **การปกครองคณะสงฆ์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.

สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม. (2553). **คู่มือพระสังฆาธิการ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.